

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної

Кафедра початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **«РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ РОБОТИ
ТЕАТРАЛЬНОГО ГУРТКА»**

Студентки 2 курсу МАПЗ групи
Освітньої програми
Початкова освіта. Дошкільна освіта
Спеціальності 013 Початкова освіта
Галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
Ступеня вищої освіти магістр

Андрієць Олесі Ігорівни

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент Казьмірчук Н.С.

Розширена шкала

Кількість балів: Оцінка: ECTS

Голова комісії
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії
(підпис) (ініціали, прізвище)

 (підпис) (ініціали, прізвище)

 (підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2022 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	9
1.1. Творчий розвиток особистості як педагогічна проблема	9
1.2. Творчий потенціал театралізованої діяльності	13
1.3. Театральний гурток як засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів	22
1.4. Роль позаурочної діяльності у розвитку творчих здібностей учня...	30
1.5. Діагностика рівнів розвитку творчих здібностей молодших школярів (за результатами констатувального експерименту)	33
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ РОБОТИ ТЕАТРАЛЬНОГО ГУРТКА.....	53
2.1. Організаційно-педагогічні умови організації шкільного театрального гуртка як ефективного засобу розвитку творчих здібностей молодших школярів	53
2.2. Інноваційні театралізовані ігри та вправи для розвитку творчих здібностей молодших школярів в умовах гурткової роботи.....	60
2.3. Методичні основи роботи шкільного театрального гуртка.....	72
ВИСНОВКИ.....	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93
ДОДАТКИ.....	100

ВСТУП

Майбутнє освіти України неможливо сьогодні розглядати поза європейським та світовим розвитком. Україна, хоча ще не входить до складу європейських інтеграційних об'єднань, відчуває помітний їх вплив на всі сфери суспільного життя. Реформи в системі освіти пов'язані не лише з активним входженням України в Європейський освітній простір, але з вимогами сучасного ринку праці. Модернізація суспільного життя, поява таких явищ, як глобалізація, інформатизація ставить виклики перед усіма рівнями української освіти.

Вимогою часу стає підготовка конкурентноспроможних фахівців, здатних творчо мислити, швидко орієнтуватися в насиченому інформаційному просторі, реагувати на соціокультурні виклики, бути емоційно стійкими та інтелектуально розвиненими громадянами своєї Батьківщини.

Проблема розвитку творчих здібностей підростаючого покоління достатньо розроблена на науково-теоретичному рівні в межах філософії, психології та педагогіки в декількох напрямках: вивчення загальних творчих здібностей, від яких залежить успішність у багатьох видах діяльності (Д.Богоявленська, Л.Венгер, Дж.Гілфорд, Г.Костюк, О.Лук, Я.Пономарьов, В.Роменець, Е.Торренс та ін.); спеціальних творчих здібностей, які обумовлюють високі досягнення у конкретних видах творчості: технічному (В.Моляко), музичному (Б.Теплов, О.Рудницька), образотворчому (О.Мелік-Пашаєв, О.Савенков), літературному (З.Новлянська, З.Юрченко) та ін. Педагогічні проблеми формування творчих здібностей розглядалися у працях Г. Альтшуллера, І.Зязюна, Н. Кічука, В.Паламарчука, Н.Печенюка, П.Підкасистого, О.Савченко, С.Сисоєвої, В.Сластьонна, В.Шубінського, О.Шупти та ін.

Окремим напрямом досліджень є вивчення проявів творчості та розвитку творчих здібностей з ранніх років, в тому числі у молодшому шкільному віці. Дослідники вважають, що молодший шкільний вік є сенситивним для розвитку

творчого потенціалу дитини. Аналіз праць учених, присвячених вивченню дитячої творчості (Н.Ветлугіною, О.Кульчицькою, І.Лернером, Б.Тепловим, Є.Фльоріною та ін.), показує, що це одна з найзмістовніших форм психічної активності дитини. В наукових розробках вчених (В.Клименка, І.Лернера, В.Сухомлинського, Н. Юхимчука та ін.) доведено, що повноцінний розвиток креативності необхідно розпочинати з молодшого шкільного віку, який є сенситивним для їхнього розвитку, оскільки саме в цей період відбувається становлення новоутворень, що визначатимуть творчий успіх / неуспіх дорослої людини

Проте, як показує практика, сучасна система освіти не повною мірою забезпечує умови для реалізації творчого потенціалу учнів, нерідко гальмує справжній розвиток школярів. Творча особистість може бути сформованою лише завдяки творчому педагогу, з індивідуальним стилем діяльності, який шукає нестандартні рішення, впроваджує нові ідеї, відходить від шаблонів. Оновлення на засадах творчого підходу потребує кожен етап освітнього процесу, вагомою складовою якого є позаурочна і позакласна виховна робота. Ми переконані, що потрібно перейти від «педагогіки заходів» до «педагогіки партнерства і виховних справ», в основі якої діяльнісний і творчий підхід. А це можливо в умовах плідної роботи шкільного театрального гуртка. Участь дитини у діяльності шкільного театру – запорука того, що вона вчитиметься відчувати і сприймати прекрасне, творитиме його, а, згодом, вдосконалюватиме себе у відповідності із законами краси.

Діти в шкільному театрі привчаються бачити, милуватися і розуміти прекрасне, а також творити його особисто. Ця робота надає їм можливості реалізувати свої творчі здібності, адже театру потрібні талановиті актори і співаки, гримери і костюмери, художники і декоратори, знавці музики та комп'ютерної справи.

Театр допомагає сором'язливим повірити у власні сили, здібним – розвинути свій талант, а "проблемним" – відчути свою значимість і потрібність для

колективу; відчутти радість від того, що вдячні глядачі так само захоплено аплодують тобі, як і шанованим відмінникам. Театр робить диво з дітьми: і це не тільки вміння поводитись на сцені, вдосконалення навичок виразного читання, це, перш за все, виховання творчого ставлення до справи. Як відродно спостерігати, коли в житті сором'язлива дівчинка береться за роль жорстокої чарівниці, як старанно працює вона над жестами, мімікою, силою та тембром голосу, самотійно, творчо придумує мізансцени.

Як показує практика, робота шкільних театральних гуртків є вкрай важливою, але в умовах пандемії COVID-19, а тепер ще й в умовах війни, переважна більшість дітей навчається дистанційно і тому робота шкільних театральних гуртків трішки зупинилася.

Таким чином, означена нами проблема активно й різноаспектно досліджується науковцями. Однак спостереження за навчально-виховним процесом школи І ступеня свідчить про недостатню увагу до неї зі сторони вчителів-практиків. Як правило, педагоги не використовують потенційних можливостей інноваційних освітніх технологій для творчого пізнання дітьми театального мистецтва. Таким чином, актуальність заявленої проблеми, суперечності, які існують між теоретичною її розробленістю і практичним втіленням, спричинили зацікавлення нею й обумовили вибір теми дослідження: **«Розвиток творчих здібностей молодших школярів в умовах роботи театального гуртка».**

Об'єкт дослідження – процес розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Предмет дослідження – теоретичні та методичні особливості організації роботи театального гуртка як засобу розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов організації шкільного театального гуртка як ефективного засобу розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що дотримуючись виокремлених організаційно-педагогічних умов (готовність педагогів до організації театралізованої діяльності дітей молодшого шкільного віку в умовах позаурочної діяльності; цільова орієнтація керівників гуртків на творчий розвиток особистості під час організації театралізованої діяльності; збагачення та розширення досвіду учнів шляхом залучення до театрального мистецтва, що сприяє розвитку їх уяви та створює міцне підґрунтя для творчої діяльності; залучення батьків на умовах партнерської взаємодії до позаурочної діяльності дітей) участь молодших школярів у шкільному театральному гуртку сприятиме успішному розвитку їх творчих здібностей.

Відповідно до об'єкта, предмета дослідження, з метою досягнення мети й перевірки гіпотези нами сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну та методичну літературу з проблеми дослідження.
2. Дослідити рівень розвитку творчих здібностей молодших школярів в умовах сучасної початкової школи.
3. Виокремити та теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів під час занять театрального гуртка.
4. Розробити програму шкільного театрального гуртка.

Методи дослідження:

- *теоретичні* – аналіз наукових джерел із досліджуваної проблеми, класифікація та систематизація теоретичних і дослідницьких даних;
- *емпіричні* – педагогічне спостереження, опитування, анкетування, творчі роботи учнів, методи математичної статистики.

Експериментальна база дослідження. У дослідженні взяли участь 34 учнів 3 класу, 20 батьків та 8 учителів початкової школи, а також 4 керівники театральних гуртків шкіл *** області.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що було вперше:

- вивчено досвід особливостей роботи шкільних театральних гуртків;
- уточнено поняття «творчі здібності», «театралізована діяльність»;
- виокремлено і теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови організації шкільного театального гуртка як засобу розвитку творчих здібностей молодших школярів;
- проаналізовано програми для позашкільних закладів освіти театального спрямування.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що розроблена авторська програма гуртка «Дивограй», його календарно-тематичний план і низка сценаріїв театралізованих дійств можуть бути використанні у роботі керівниками гуртків, а також вчителями початкових класів, як засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Апробація результатів дослідження відбувалася шляхом виступу на:

1) V Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами» (ВДПУ імені М.Коцюбинського, листопад 2021).

2) VI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти», Вінниця. (ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2022);

3) Міжвузівській науково-практичній конференції «Партнерство в освіті та соціальній роботі: сучасні виклики та перспективи (Хмельницький, 22 лютого 2022 року).

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено в 2-х одноосібних публікаціях:

1. Андрієць О. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами театралізованої діяльності. *Партнерство в освіті та соціальній роботі:*

виклики та перспективи. Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. Хмельницький: ПП «А.В.Царук», 2022. С. 7-9.

2. Андрієць Олеся. Театралізована діяльність як засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля, 2022. Вип. 11. С. 441-446.*

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

Висновки

Проблема розвитку творчих здібностей особистості є однією з пріоритетних в педагогіці, оскільки прогрес суспільства – це шлях постійної творчості, подолання стереотипів і вироблення нових, нестандартних, часто, несподіваних ідей, оригінальних підходів і шляхів до їх втілення.

На сучасному етапі все більше уваги приділяється пошуку перспективних підходів до вирішення проблеми гуманізації процесу виховання, стимулювання пізнавальної активності вихованців, накопиченню досвіду їх творчої і креативної діяльності. В реалізації цього складного процесу важлива роль належить мистецтву, що допомагає дітям глибше пізнати себе, свій внутрішній світ, спонукає до самовдосконалення.

Однією з найцікавіших форм проведення творчого дозвілля для дітей є театралізована діяльність. Театральне мистецтво з його унікальними можливостями цілісного впливу на особистість виступає універсальним засобом творчого розвитку дитини. Науковці стверджують, що театралізована діяльність є різновидом творчої діяльності, тобто саме такої діяльності, яка пропонує щось нове -матеріальний предмет, почуття, дії тощо. Творчою є діяльність, яка ґрунтується на здатності мозку комбінувати, творчо переробляти та створювати з елементів минулого досвіду цікаві положення та нову поведінку. У наукових працях також доведено, що набуття дитиною власного досвіду участі в театральному дійстві каталізує, розширює та збагачує доступній емоційні переживання зображених життєвих ситуацій і взагалі різних емоційних станів, формує таке світосприйняття, яке допомагає бути здоровим та щасливим. Театралізовані технології сприяють розвитку уяви й ініціативи, формують мотивацію до спілкування в особистості, розвитку спільної творчості [20, с.23].

Творча особистість може бути сформованою лише завдяки творчому педагогу, з індивідуальним стилем діяльності, який шукає нестандартні рішення, впроваджує нові ідеї, відходить від шаблонів. Оновлення на засадах

творчого підходу потребує кожен етап освітнього процесу, вагомою складовою якого є позаурочна і позакласна виховна робота. А це можливо в умовах плідної роботи шкільного театрального гуртка. Участь дитини у діяльності шкільного театру – запорука того, що вона вчитиметься відчувати і сприймати прекрасне, творитиме його, а, згодом, вдосконалюватиме себе у відповідності із законами краси.

Діти в шкільному театрі привчаються бачити, милуватися і розуміти прекрасне, а також творити його особисто. Ця робота надає їм можливості реалізувати свої творчі здібності, адже театру потрібні талановиті актори і співаки, гримери і костюмери, художники і декоратори, знавці музики та комп'ютерної справи.

З метою детального вивчення теми дослідження нами було проведено констатувальний експеримент, який проходив у декілька етапів і передбачав:

- вивчення рівнів розвитку творчих здібностей молодших школярів;
- ставлення вчителів початкових класів до організації театралізованої діяльності з учнями;
- аналіз наявних шкільних театральних гуртів у школах м. Кіровоград

та передового педагогічного досвіду щодо особливості організації театральних гуртків.

За результатами констатувального експерименту можемо зробити такі висновки:

- рівень розвитку творчих здібностей учнів 3 класу переважно середній і низький, на нашу думку це зумовлено тим, що учні вимушено навчаються у режимі дистанційного навчання;
- молодші школярі є вдячними глядачами і завзятими учасниками різноманітних видів театралізованих дійств;
- вчителі початкових класів використовують як правило інсценізацію та драматизацію на уроках «Літературне читання», «Мистецтво» та

інтегрованого курсу «Я досліджую світ», а також залучають учнів до театралізованої діяльності у позаурочний час;

- вчителі погоджуються з тим, що театралізована діяльність є ефективним засобом розвитку творчих здібностей молодших школярів. Крім того, вони окреслили основні перешкоди щодо систематичного використання театралізації на уроках, це перш за все: брак часу, недостатня кількість методичної літератури, яка в переважній більшості розрахована на дошкільників, бідна матеріальна база, тобто відсутні декорації, маски, ляльки, сценічні костюми, недостатня зацікавленість та допомога з боку батьків та ін;
- вчителі початкових класів оцінюють свій рівень в переважній більшості як достатній, водночас лише 9,5% оцінили свій рівень як високий, адже відчувають себе впевнено і часто організують різноманітні свята й використовують різні види вправ під час уроків;
- батьки зацікавлені у відвідуванні шкільного театрального гуртка, хоча в позашкільних навчальних закладах перевагу надають спортивним секціям, танцювальним студіям, додатковій підготовці іноземною мовою, а от театральний гурток сприймають як якісно організоване дозвілля при школі;
- у 9 школах м. Кіровоград є шкільні театральні гуртки, які на сьогодні зовсім не працюють, внаслідок дистанційного навчання;
- керівники гуртків по-різному виставляють пріоритети роботи театрального гуртка, одна частина вбачає в основі завдань «професійний розвиток», тобто розвиток сценічної майстерності, вміння «донести» до слухача свою розповідь, керування емоціями, жестами та мімікою і т.д., інша група – акцентує увагу на загальний розвиток дитини засобами театрального мистецтва. Тому програми таких гуртків кардинально відрізняється одна від одної, якщо в першому випадку це цілеспрямована підготовка театралізованого

дійства чи вистави, то у другому – окрім підготовки вистави широке використання різних творчих завдань, різноманітних театралізованих ігор, творчих проєктів і т.д.

Враховавши результати аналізу психолого-педагогічної літератури та констатувального експерименту, ми планували організувати шкільний театральний гурток «Дивограй» на базі Комунального закладу «***» *** області. Нами розроблено авторську програму шкільного театального гуртка «Дивосвіт», спрямованого на розвиток творчих здібностей дітей, обдарувань, інтересів учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської позиції, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації.

Специфіка і доцільність гуртка полягають в креативній організації навчально-виховного процесу, де цілеспрямована зміна діяльності є стимулом дитячої творчості, мотивацією учнів до пізнання та саморозвитку. Цінність театру полягає в тому, що завдяки отриманим умінням і навичкам діти можуть продемонструвати результати своєї творчої діяльності.

Новизна програми полягає в тому, що вона спрямована на виховання дитини як творчої особистості, митця, виконавця з позиції театальної "школи переживання", що враховує особистісний досвід дитини і рівень її психофізичного розвитку. Ми переконані, що потрібно перейти від «педагогіки заходів» до «педагогіки партнерства і виховних справ», в основі якої діяльнісний і творчий підхід..

Проте, провести формувальний експеримент в умовах війни, дистанційного навчання з дотриманням усіх санітарно-гігієнічних вимог до проведення уроків в синхронному режимі нам не вдалося.

Отже, виконане дипломне дослідження потребує подальшої розробки, апробації на практиці та узагальнення результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська І., Демченко О., Жовнич О., Казьмірчук Н., Стахова І., Подорожний В. Сучасна драматургія для дітей у контексті європейських традицій : навчально-методичний посібник, 2022. Вид. 1-ше. Вінниця : ВДПУ. 260 с.
2. Бондар Ю. В. Розвиток творчої особистості молодшого школяра з використанням дискусійних інтерактивних технологій навчання. *Wielokierunkowosc Jako Gwarancja Postępu Naukowego: kolekcja prac naukowych «ЛОГОΣ» z materiałami Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji, 21 lutego 2020 r. Warszawa, Polska : Europejska platforma naukowa. 2020. (T. 2). С. 136–138.*
3. Бондар Ю. В. Розвиток творчого потенціалу учнів молодшого шкільного віку на уроках української мови. Гуманітарний корпус : збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії (Київ, 8 листопада 2019 року). Вінниця : ТОВ «Твори». 2019. Випуск 29. С. 10–12.
4. Бутрім В. Від осені до літа святam радіють діти: (сценарії календарних свят для учнів початкової школи). К.: Шкільний світ, 2009. 112 с.
5. Василюк А. В. Вступ до спеціальності. Навчальний посібник. Ніжин : НДПУ імені М. Гоголя, 2004. 70 с.
6. Демченко О. П. Експлікація феномену соціальної обдарованості в контексті психолого-педагогічних досліджень. Людинознавчі студії: збірник наукових праць ДДПУ : Серія «Педагогіка». Дрогобич : Видавничий відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2015. С. 134 –145.
7. Демченко О. Підготовка майбутніх педагогів до використання театральної діяльності в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: європейський контекст. Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами : збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною

участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 10-11 грудня 2020 р.). Вінниця, 2020. Випуск 3. С. 261–267.

8. Демченко О. Європейські орієнтири у підготовці майбутніх педагогів до використання театру в соціально-виховній роботі. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.) / за ред. О.А.Голук ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. Вип. 10. С.467-471.

9. Демченко О. П. Свято як форма національного виховання молодших школярів: технологічний аспект. Проблеми українського національного виховання : збірник наукових праць / за ред. Н. Скотної, М. Чепіль. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім.І.Франка, 2013. С.261-272.

10. Демченко, О., Казьмірчук, Н., & Стахова, І. (2022). РОЗВИТОК SOFT SKILLS МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК ЗАСІБ АКМЕОЛОГІЧНОГО ЗРОСТАННЯ. *Professional Pedagogics*, 1(24), 91–101.

11. Демченко О.П. Виховні ситуації в особистісно зорієнтованому просторі початкової школи : монографія. К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. 416 с.

12. Демченко О.П. Типологія соціальної обдарованості в контексті підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з обдарованими дітьми. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». Випуск LXXVIII. Том 2. Херсон, 2017. С. 117-123.

13. Державний стандарт початкової освіти : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.

14. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2004. 352 с.
15. Доротюк В.І. Індивідуальна своєрідність творчо обдарованої дитини. Обдарована дитина. 2015. Випуск 5. С. 10–11.
16. Доценко С. Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи у процесі вивчення предметів природничо-математичного циклу (теоретичні та методологічні засади) : монографія. Харків : «Мітра», 2018. 380 с.
17. Жовнич О., Стахова І. Підготовка майбутніх педагогів до використання театральної діяльності у соціально-виховній роботі: європейський контекст. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.) / за ред. О.А.Голюк ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 10. С. 479-483.
18. Імбер В. І. Психологічні передумови формування творчості в молодшому шкільному віці. Наукові записки. Серія: Психологія. Зб. матеріалів звітної науково-практичної конференції викладачів і студентів. Вип.4. Вінниця, 2013. С.14-16.
19. Казьмірчук Н.С., Жовнич О.В., Стахова І.А. Театр природи як засіб формування soft skills в учнів початкових класів. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2020. Випуск №61. С.23-30.
20. Казьмірчук Н., Василенко О. Соціально-виховний потенціал театралізованої діяльності. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. Вип. 10. С. 497-500.

21. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання : навчальний посібник. 2-ге вид., допов і переробл. К. : Вища школа, 2005. 343 с.
22. Комарівська Н. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами фольклору. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Вип. 46. Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2016. С. 30-33.
23. Комарівська Н.О. Підготовка студентів до розвитку творчих здібностей дітей (на матеріалі казки). Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Вип. 28. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2009. С. 182-185.
24. Комарівська Н. Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами літературної загадки. Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: Збірник матеріалів науково-практичної конференції. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2014. Вип. 3. С.229-233.
25. Короленко Є. О. Специфіка театралізованого свята як культурно-мистецького явища. К. : Молодий вчитель, 2017. Випуск 9 (49). С. 204-206.
26. Класному керівникові : як організувати й провести свято / упорядники: Л. Шелестова, Н. Чиренко. К.: Шкільний світ, 2009 . 126 с.
27. Красняков Є.В. Державна політика в сфері позашкільної освіти : сучасний стан та перспективи її удосконалення / Є.В. Красняков : Педагогічні науки : зб. наук. праць. – 2014. – Випуск 118. – С. 118-125.
28. Лазаренко Н. Культура мовлення як невід’ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : Збірник наукових праць / [гол.ред. Н. Л. Іваницька]. Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2016. Вип.23. С.36-42.

29. Лазаренко Н.І. Професійна підготовка вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції: монографія. Вінниця : ТОВ «Друк», 2019. 389 с.

30. Лазаренко Н. І., Гуревич Р. С., Горохівська Т. М. Компетентнісний підхід як провідний методологічний концепт формування професійно-педагогічної культури майбутніх педагогів в умовах євроінтеграції. Інтеграція в європейський освітній простір: діалог зі стейкхолдерами : колективна монографія. Вінниця : ТОВ «Друк», 2022. С.4-24.

31. Любчак Л. В. Розвиток артистичних умінь майбутніх вихователів ДНЗ засобами лялькового театру. Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 4-5 квітня 2013 р.). / за ред. Г. С. Тарасенко. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2013. Випуск 2. С. 451-454.

32. Мелобенська С.В. Скарби пісочного майстра. Практичні ключі до творчості. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. С. 6-7.

33. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навчальний посібник. К., 2007. 656 с.

34. Моляко В. О. Здібності, творчість, обдарованість : теорія, методика, результати досліджень. Житомир, 2007. 319 с.

35. Національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді в Україні / Світ виховання. 2022. Випуск 4 (5). С.7-30.

36. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ, 2017. 206 с.

37. Пальчеський С.С. Педагогіка : навчальний посібник. К.: Каравела, 2007. 576 с.

38. Режисура шкільних свят / упорядк. М. Голубенко, О. Шатохіна. – К. : Шкільний світ, 2009. 128 с.

39. Савчин М. В. Вікова психологія : посібник. К., 2011. 384 с.

40. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості вчителя : підручник. К. : Міленіум, 2006. 344 с.
41. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям [Текст] // Вибрані твори : в 5т. К. : Рад. шк., 1977. Т.3. С. 7-282.
42. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. : затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 року №1272. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>
43. Трухін І.О. Основи шкільного виховання : навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 368 с.
44. Уфімцева С.В. Особливості творчого розвитку дітей молодшого шкільного віку. Неперервна професійна освіта: теорія і практика : науково-методичний журнал Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України. К.,2003. Випуск 2. С. 201-205.
45. Черноус В. Творчі здібності особистості: визначення, сутність, структура. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2012. Випуск 5 (Ч. 1). С. 82-87.
46. Шпачук Л. Ігрове навчання. 2 клас : навч.-метод. посіб. Кривий Ріг : КДПУ, 2007. 140 с.
47. Шуть М. М. Формування творчих умінь молодших школярів засобами музичних ігор у навчальному процесі. : дис. канд. пед. наук: 13.00. Харків, 2010. 238 с.
48. Шуть М.М. Організація дитячих свят. К. : Шкільний світ, 2010. 128 с.
49. Яременко Н.В. Дозвіллезнавство : навчальний посібник. Фастів : Поліфаст, 2007. 460с.
50. Demchenko O., Stakhova I., Davydova M., Larina I., Lyumar Y., Strilets S. Preparation of Future Teachers for the Development of Giftedness of Preschool and Primary School Children by Means of Dramatization. SOCIETY. INTEGRATION.

EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II. May 28-29. 2021. С.165-177.

51. Demchenko O., Koval T., Vatso M., Lyamar Y., Turchyna I. Развитие рефлексивного компонента готовности будущих педагогов к работе с одаренными детьми во время тренинговых занятий. Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 22th-23th. 2020. P. 119-132.

52. Demchenko O., Stakhova I., Davydova M., Larina I., Lyamar Y., Strilets S. Preparation of Future Teachers for the Development of Giftedness of Preschool and Primary School Children by Means of Dramatization. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II. May 28-29. 2021. С.165-177.